

Stressinstructies bij poliklinische ingrepen en operaties

Glucocorticoïdstressschema bij ingreep, procedure of operatie, in het ziekenhuis

Ingreef, procedure, operatie	Advies
Poliklinische ingreep of procedure, zonder algehele anesthesie <i>Bijvoorbeeld: Punctie of biopt, behandeling bij kaakchirurg Endoscopie (m.u.v. coloscopie)</i>	1 uur voor de ingreep: 10-20 mg hydrocortison oraal extra. Na de ingreep: op geleide van (te verwachten) (pijn-)klachten dosering hydrocortison aanpassen (bijvoorbeeld verdubbelen en/of extra avond-dosering)
Coloscopie	<p>Bij voorkeur klinische voorbereiding: Dag voor coloscopie: continu infuus met 50 mg hydrocortison / 24h</p> <p>Dag van coloscopie: hydrocortisonpomp continueren tot vlak voor coloscopie, dan bolus 25 mg hydrocortison i.v. Na coloscopie: orale dosering hydrocortison aanpassen op geleide van (diarree-)klachten (bijv. verdubbelen en/of extra avond-dosering).</p> <p>Indien toch gekozen wordt voor poliklinische voorbereiding (alleen bij patiënten die goed te instrueren zijn): Dag voor coloscopie: Hydrocortison 3 dd 30 mg oraal. Dag van coloscopie: Hydrocortison 30 mg in ochtend en afhankelijk van tijdstip coloscopie 30 mg in middag, vervolgens 30 minuten voor scopie 25 mg hydrocortison eenmalig i.v. Na coloscopie: orale dosering hydrocortison aanpassen op geleide van (diarree-)klachten (bijv. verdubbelen en/of extra avond-dosering).</p>
Kleine operatie <i>Bijvoorbeeld: liesbreukcorrectie, diagnostische laparoscopie, tonsillectomie</i>	<p>Op dag van operatie: Normale dosering hydrocortison nemen (niet stoppen) Bij inleiding: 25 mg hydrocortison i.v. bolus gevolgd door continu infuus met 50-75 mg hydrocortison / 24h</p> <p>Bij ontslag op operatiedag: hydrocortison oraal aanvullen tot totale dagdosis van 75 mg.</p> <p>Dag 1 postoperatief: bij herstel van orale intake: hydrocortison iv stop, start hydrocortison oraal 3 dd 20 mg Dag 2 postoperatief: dubbele onderhoudsdosis hydrocortison Dag 3 postoperatief: indien het goed gaat terug naar eigen onderhoudsdosering</p> <p>Bij gecompliceerd beloop: overleg met internist-endocrinoloog</p>
Middelgrote operatie <i>Bijvoorbeeld: cholecystectomie, knie- of heupvervangning</i>	<p>Op dag van operatie: Normale dosering hydrocortison nemen (niet stoppen) Bij inleiding: 25 mg hydrocortison i.v. bolus gevolgd door continu infuus met 100 mg-150 mg hydrocortison / 24h</p> <p>Dag 1 postoperatief: bij herstel van orale intake: hydrocortison iv stop, start hydrocortison oraal 3 dd 20 mg Dag 2 postoperatief: dubbele onderhoudsdosis hydrocortison Dag 3 postoperatief: indien het goed gaat terug naar eigen onderhoudsdosering</p> <p>Bij gecompliceerd beloop: overleg met internist-endocrinoloog.</p> <p>Afbouwschema voor thuis i.o.m. internist-endocrinoloog</p>

Grote operatie*Bijvoorbeeld:**Laparotomie Thoracotomie Intracranieële procedures**Grote operatie in het orofarynx gebied**Grote vasculaire procedures*

Op dag van operatie:

Normale dosering hydrocortison nemen (niet stoppen)

Bij inleiding: 50 mg hydrocortison i.v. bolus gevolgd door continu infuus met 150-200 mg hydrocortison / 24 h.

Dag 1 postoperatief: hydrocortison i.v. continu 100 mg/24h

Dag 2 postoperatief: afbouwen op geleide van kliniek en in overleg met internist/endocrinoloog

Bij gecompliceerd beloop: overleg met internist/endocrinoloog

Afbouwschema voor thuis i.o.m. internist/endocrinoloog

Acute ziekte waarvoor IC opname*Bijvoorbeeld:**Laparotomie Thoracotomie Intracranieële procedures**Grote operatie in het orofarynx gebied**Grote vasculaire procedures*

Start 100 mg hydrocortison i.v. bolus, gevolgd door continu infuus met 200 mg hydrocortison / 24h

Bij overdracht verpleegafdeling: overleg met internist-endocrinoloog

Bevalling: ongecompliceerd

Poliklinisch of klinisch (Thuisbevalling gecontra-indiceerd i.v.m. bijnierschorsinsufficiëntie)

Vanaf het begin van weeën met herkenbare regelmaat 20 mg hydrocortison per 6 uur (oraal en bij braken i.v.).

Bij cervixdilataat >4 cm en/of contracties elke 5 min

gedurende een uur: 50 mg hydrocortison i.v. te herhalen

elke 6 uur tot na uitdrijvingsfase.

Na de bevalling over op hydrocortison oraal dubbele onderhoudsdosis (t/m eerste dag na de bevalling).

Bij gecompliceerd beloop: overleg met internist-endocrinoloog.

NB Bij poliklinische bevalling wordt beleid ondersteund door arts.

Bevalling: gecompliceerd of sectio caesarea

50 mg hydrocortison i.v. bolus, gevolgd door continu infuus met 150 mg hydrocortison / 24h

Acute Addisoncrise (bijniercrisis)

100 mg hydrocortison i.v. bolus, gevolgd door continu

infuus met 200 mg hydrocortison / 24h. Gevolgd door een continu infuus met

100 mg hydrocortison / 24h. Verder afbouwen op geleide van kliniek en in

overleg met internist-endocrinoloog.

Afbouwschema voor thuis i.o.m. internist-endocrinoloog

Keuze glucocorticoïd

Voorkeur: hydrocortison (SoluCortef®).

Alternatief: di-adreson-F-aquosum (DAF)

100 mg hydrocortison = 25 mg di-adreson-F-aquosum (DAF)

Toedieningswijze

Voorkeur: continue infuus

Alternatief: intraveneuze bolus (3-4 maal daags)

NB:

De inschatting van de zwaarte van operatieve procedures (duur operatie, bloedverlies, etc) dient bij voorkeur in overleg met chirurg en anesthesioloog te gebeuren

Deze stressinstructies zijn een onderdeel van de Kwaliteitsstandaard Bijnieraandoeningen, november 2017 (bijlage 6.10).